

лац може извршити било у уговором одређеном асортиману, било у асортиману који уговорне стране утврде у накнадном споразуму.

Одговорност за квалитет испоруке састоји се у одговорности за не-квалитетну испоруку и одговорности за испоруку неодговарајућег квалитета. Неквалитетна се сматра она испорука када роба по својим својствима не одговара општесавезним стандардима, техничким условима и другим прописима утврђеним особинама и при томе не може бити искоришћена према њеној директној намени. Овакву испоруку прималац има право да одбије. Испоруку робе неодговарајућег квалитета, тј. робе која иначе одговара прописаним стандардима и техничким условима и која може да се искористи према њеној директној намени али која не одговара квалитету одређеном у уговору купац има право да одбије и да тражи повраћај цене и уговорну казну.

Крај ауторових разматрања о одговорности по уговору о испоруци посвећен је одговорности купца (примаоца) и одређивању обима и висине штете када се ова тражи односно накнађује.

Прегледно и правнички написана, ова књига о одговорности по уговору о испоруци представља користан извор за проучавање уговора и уговорног права у Совјетском Савезу који су за југословенско право и правнике од интереса не само ради сазнања, регистровања о томе како је једно питање регулисано у једном националном праву него, и у томе је посебан интерес, како су уговор и уговорна одговорност третирани и постављени у једној социјалистичкој земљи, какво им је место и какву функцију врше у планској социјалистичкој привреди.

Добросав Митровић

Jean Hémard: LE STATUT DE LA FEMME EN EUROPE OCCIDENTALE AU XXe SIÈCLE. (Extrait des Recueils de la Société Jean Bodin, Tome XII: La femme.) Bruxelles, 1962, Les éditions de la Librairie encyclopédique, 516—576, pp.

У овој монографији дат је упоредоправни приказ положаја жене у земљама Западне Европе у XX веку. — У самом уводу писац наглашава да су у првој половини XX века настале значајне промене у статусу жене у Западној Европи и то како на плану политичком тако и на плану економском, социјалном и у области приватног права. Он с правом констатује да је до изједначења положаја жене са положајем мушкарца дошло пре свега под утицајем економских чинилаца.

Излагања су подељена у три дела: а) статус жене у јавном праву; б) њен статус у приватном праву; в) њен статус у економском и друштвеном животу.

Писац је излагања о положају жене у јавном праву изнео у три пододељка: у вршењу политичких права од стране жене, у вршењу јавних функција и у постојању женских политичких покрета.

Жена је у земљама Зап. Европе постепено добијала политичка права. Најпре је добила право да учествује у општинским изборима под одређеним условима (ако плаћа порез или има потребне године старости које варирају од земље до земље), затим да учествује и у општим изборима и најзад право да буде и бирана. После другог светског рата у свим земљама Зап. Европе жене уживају политичка права без икаквих ограничења. Једини изузетак у том погледу претстављају Швајцарска и Монако. у Швајцарској се, осим романских кантона, не признају жени скоро никаква политичка права, а у Монаку им се признаје само право гласа на општинским изборима.

У погледу вршења јавних функција жене у Западној Европи полако добијају функције које су некад припадале искључиво мушкарцима. Писац посебно износи податке о освајању јавних служби од стране жена у Француској. Он наводи број жена судија и судских службеника, жена адвоката. Карактеристично је да су жене бројно заступљене у адвокатури града Париза.

Утицај жена у политичким странкама према броју жена гласача није значајан. Али, ипак се њихов утицај не може потценити, кад се третирају питања положаја породице, жена и деце.

Поред тога постоје и посебна удружења за одбрану женских права. Ова удружења жена или су прикривено везана за неку политичку странку и служе пропагирању идеја те странке или су основана на верској основи (као напр. Француска лига католичке акције, Унија немачких жена протестанкиња итд.).

Писац је ипак највећи део излагања посветио разматрању питања статуса жена Зап. Европе у приватном праву. Положај жене у приватном праву третиран је на следећи начин: положај жене уопште, утицај брака на имовину жене и њену пословну способност. У овом делу монографије писац је изнео и положај жене у кривичном праву, грађанском и кривичном поступку.

У погледу пунолетства, у земљама Зап. Европе не прави се разлика између жена и мушкараца. У већини земаља пунолетство се стиче са навршеном 21-ом годином осим у Шпанији (са 23 године) и у Швајцарској (са 20 година).

У погледу доба старости за склапање брака прави се разлика између жена и мушкараца и то из физиолошких разлога. Доња граница за склапање брака је у свим земљама Зап. Европе (осим Енглеске где је иста и за жене и за мушкарце) нижа за жене него за мушкарце.

Веридба нема у свим земљама Зап. Европе исти правни значај: у Француској, Белгији и Италији она не претставља обавезу да се брак мора закључити, већ даје само право напуштеном лицу да захтева накнаду штете, уколико је раскид веридбе скривила друга страна; међутим, у Немачкој, Шпанији, Холандији, Португалији, Швајцарској и скандинавским земљама (осим у Норвешкој) веридба претставља обавезу да се брак и закључи, али због отсуства принуде практичне последице једног и другог решења су исте.

Остали услови за закључење брака су једнаки за жене и мушкарце у земљама Зап. Европе. Једино се жена не може одмах да венча по престанку првог брака. Потребно је да прође 300 дана од смрти њеног мужа или од одвајања од мужа у случају развода брака одн. одвајања од стола и постеље. Овај рок се по неким законодавствима може и да смањити одлуком суда из посебних разлога.

У погледу узрока за тражење развода брака одн. одвајања од стола и постеље у неким земљама Зап. Европе прави се разлика између жена и мушкараца. Тако на пример у Француској жена може да тражи развод брака у случају браколомства мужа само ако је муж довео конкубину у заједнички стан за женом.

Право наслеђа припада жени у земљама Зап. Европе у истој мери као и мушкарцима. (Изузетак претставља наслеђивање племићске и сеоске имовине у Данској и Норвешкој.)

Утицај брака на положај жене у Западној Европи кретао се у правцу смањења мужевљеве власти. Жена је и даље обавезна да следује домицил мужа, али се већ праве и изузетци од тога. Она више удајом не добија аутоматски држављанство свога мужа. Она више није обавезна ни да носи његово име. Ипак се не може рећи да је у земљама Зап. Европе дошло до потпуне једнакости жена са мушкарцима. И даље се у законодавствима ових земаља наглашава да је муж шеф породице и брачне заједнице. У

том погледу су најдаље отишле скандинавске земље у којима скоро постоји потпуна једнакост супружника — жене и мужа.

Жена полако добија и функције очинске власти али ипак само изузетно и ограничено. Жена постаје смрћу мужа татор своје деце; она може да буде и члан породичног савета; али, ипак, отац може да одреди у случају своје смрти и специјалан савет без чијег мишљења жена не може да дела као татор своје деце. Сем тога, удата жена без сагласности свога мужа не може да се прими дужности татора другој деци.

Највећи утицај на положај удате жене тиче се женине имовине. С обзиром да у земљама Зап. Европе постоје разни имовинско-брачни режими и положај жене је различит према имовини. У режиму заједнице добара управљање имовином припада само мужу. Ипак се тражи сагласност жене за отуђење непокретности. У режиму тековине управљање и женином имовином припада мужу; само је за отуђење непокретности женине потребна и њена сагласност. Ипак, муж може да овласти жену да она сама управља својом имовином. У режиму миразних добара жена може уговором да резервише за себе један део прихода. У режиму одвојене имовине жена ужива потпуна права на својој имовини као и муж на својој и она је обавезна да са своје стране допринесе издржавању брачне заједнице.

У погледу утицаја брака на пословну способност жене аутор разликује три статуса жене у земљама Западне Европе у XX веку: земље у којима удата жена нема пословну способност и у којима жена може да предузме неку правну радњу само, ако јој то муж одобри (Холандија, Португалија, Шпанија); земље у којима удата жена ужива потпуну пословну способност и у којима јој није потребна никаква сагласност мужа (Енглеска, Италија, скандинавске земље, СР Немачка од 1957); земље у којима постоје ограничења пословне способности удате жене у зависности од имовинско-брачног режима (Швајцарска, Француска, Белгија, Немачка по БГБ-у).

Писац је посебно расматрао положај удате жене која се бави трговинском или слободном професијом. У земљама Западне Европе у којима жена не поседује или поседује ограничену пословну способност потребно је да се муж сагласи да се жена бави трговином. Негде је потребно специјално и аутентично одобрење мужа (Португалија Белгија), а негде је довољно и прећутно одобрење (Швајцарска). — У неким земљама Зап. Европе (Француска, Белгија, Швајцарска) удата жена која се бави слободном професијом, има право управљања имовином коју тако стиче. Ова имовина чини резервисану имовину удате жене и њом она напр. у Француској може потпуно слободно да располаже, а у Белгији уз одобрење мужа. — Најзад, удата жена, која нема или има ограничену пословну способност, има мандат за обављање послова у вези вођења заједничког домаћинства.

Што се тиче положаја жене у кривичном праву, писац је обратио пажњу на следећа питања: кривичну одговорност жене, женски кривични деликти и кривично-правну заштиту жене. — У земљама Западне Европе (напр. у Француској) постоје извесне блаже кривичне санкције за жене (за жену у другом стању осуђену на смрт, у погледу казне прогонства итд.). — Постоје и одредбе о женским кривичним деликтима, као што су: абортус, детеубиство, проституција итд. Међутим, постоје и деликти чији извршиоци могу бити и мушкарци, али се прави разлика у погледу кривичних санкција. То су напр. трговина белим робљем, браколомство, абортус итд. — Специјална кривично-правна заштита жене постоји у случају отмице, силовања итд.

У погледу положаја жене у грађанском и кривичном поступку њихов положај је другачији од положаја мужа само у оним земљама Зап. Европе у којима немају или имају ограничену пословну способност. Потребно је или да добију одобрење од мужа да иду на суд или да он сам предузме заштиту интереса своје жене. Различит је положај жене у судском поступку и с обзиром на различитост имовинско-брачних режима.

У трећем делу свога рада писац је укратко изнео положај жене у економском и друштвеном животу земаља Зап. Европе данас. Изнети су интересантни статистички подаци о проценту запослења жена према мушкарцима у појединим привредним гранама. Исто тако је посебно третирано питање заштите жена при раду, забране запослења жена на извесним радовима, одмора жена, услова под којима оне раде, здравствене и моралне заштите при раду.

Испитујући положај жене у друштвеном животу земаља Зап. Европе писац констатује да је њихов утицај далеко већи него што изгледа према њиховом учешћу. Он то налази у чињеници да удате жене имају великог утицаја на своје мужеве тако да мужеви свесно или несвесно изражавају мишљења својих жена.

У закључку аутор основано указује да се у земљама Зап. Европе под претежним утицајем економских чинилаца нарочито изазваних у току два светска рата изменио статус жене и то на плану политичком, друштвено-економском и на подручју приватног права. На политичком плану жена ужива у већини земаља Зап. Европе пуно бирачко право; на економском плану жена постаје економски независна; у домену праватног права, удата жена се све више ослобађа туторства мужа. Ова еманципација жена на свим подручјима друштвено-економског и политичког живота у овим земљама се врши постепено и не без антифеминистичких реакција. Писац наглашава да је важно што жена у овим земљама постиже стварну једнакост са мушкарцима а не само правну одн. законску.

Ова монографија о положају жене у земљама Зап. Европе у XX веку има великог интереса и за наше правнике, јер ће у њој наћи потребан упоредно-правни материјал који је од значаја за наше правнике разних специјалности.

Др. Љубиша Милошевић